СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

ЧАСТЬ I. Established 1893. TWO SECTIONS — SECTION I.

РІК LI. Ч. 227. Джерзі Сити, Н. Дж., субота, 20. листопаду 1943 No. 227. Jersey City, N. J., Saturday, November 20, 1943. VOL. LI.

ТРИ ЦЕНТИ в Злучених Державах Америки. ПЯТЬ ЦЕНТІВ за границею Злучених Держав Америки.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237—4-0807
Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016

THREE CENTS in the United States of America. FIVE CENTS elsewhere.

Конґрес витає секретаря Гола на спільнім засіданню обох палат

ВАШИНГТОН. — Четвер 18. листопаду буде історичним днем в літописі американського конґресу. Це сперше явився перед ним із звітом член кабінету. Ним є секретар стейту Кордел Гол, що прийшов на спільне засідання обох палат конґресу в товаристві інших міністрів та віцепрезидента Злучених Держав Генрія Волеса. При виповненій по береги сенаторами й кореспондентами салі репрезентантів у приявности великого числа дипльоматів і публики на ґалерії Гол виголосив 25-мінутову промову про осяги московської конференції. На його думку, московська конференція є великим кроком для скорочення війни і для забезпечення мира в майбутности. Щоби не втратити дотеперішних осягів і перемоги, треба цілим серцем підтримати засади, приняті у Москві „в дусі Атлантійського Чартеру і Декларації Обєднаних Держав" — проголосив Гол. — Деякі місця з промови Гола зазнали голосних оплесків, бо назагал засідання було дуже спокійне.

ЗНОВУ БОМБАРДУВАЛИ БЕРЛІН.

ЛОНДОН. — Британські бомбовики вдарили по Берліні та німецькім хемічнім центрі Людвіґсгафені. Тимчасом американські бомбовики били по фабриці направи літаків у Келері, в Норвеґії, 11 миль від Осльо.

КАЖУТЬ, ЩО В ПОЛЬЩІ ПАНУВАЛИ ДЕМОКРАТИЧНІ ПОРЯДКИ.

ЛОНДОН, (ОНА). — Святкуючи двадцять-пять ліття відродження польської держави, політичні емігранти в Лондоні підчеркували у виголошених на зібранні промовах, що в передвоєнній Польщі панували демократичні порядки і що там була повна релігійна свобода.

Промовляючи в салі польської народної ради, соціялісти Станьчик і Цьолкоп казали, що польська конституція давала громадянам польської держави рівні права і, що суспільний лад був не гірший, як в інших державах. Національні меншини користали з широких привілеїв і розвивали власні культурні й економічні інституції. Мали свою власну пресу, свої рідні школи й церкви.

Бесідники висловлювали думку, що як Аліянти здобудуть перемогу, то Польща знов буде така, як була. Така велика і така демократична.

ЗОРҐАНІЗУВАННЯ ПРО-СОВЄТСЬКОГО „ЛЕҐІОНУ КОСЦЮШКА" В АМЕРИЦІ.

Щоденник „Дітройт Нюз" із понеділка 8. листопаду 1943. приніс довгий допис Филипа Адлера про зорґанізування боевого польського „Леґіону Косцюшка" в Америці. З допису довідуємося, що в готелю Форт Шелбі зібралося близько 200 осіб, які радили два дні і в неділю (7. листопаду) рішили створити постійну орґанізацію з метою „відбити кожну неправду" і „відперти кожну атаку фашистів в Америці так, як наші хлопці стрічають ці справи на кожному американському фронті".

Нова польська орґанізація прибрала назву „Леґіон Косцюшка" на взір леґіонерів, що воюють проти Гітлера на совєтській землі". Предсідником Леґіону Косцюшка в Дітройт вибраний Антоні Качмаржик із Шкільної Ради в Гемтремку, а поміж відповідальними лідерами є також Йосиф Веда, предсідник Дітройт Сервис Комишен; Станіслав Новак, стейтовий сенатор і д-р В. Т. Осовскі, предсідник словянського Конґресу стейту Мишиґен. Проводив зібранню Веда, колишній видавець ґазети „Рекорд Цодзенни". Референтами були о. Станіслав Орлеманьскі, парох польської римо-католицької церкви в Спрінґфілд, Мас., і д-р Оскар Лянге, професор політичної економії университету в Шікаґу, передтим професор польського университету в Кракові.

Між енунціяціями, винесеними із зібрання, замітна одна, що осуджує польський уряд на вигнанню за те, що залишив край на ласку долі і тому він не є представником польського народу; друга критикує цей уряд за „його претенсії до бувших польських територій на Україні і Білоруси, бо ці претенсії не мають сенсу. Ці території були все предметом клопоту для Польщі".

Про ці українські й білоруські території сказано теж, що „як польський уряд мав владу над цими землями, виказав свою нездарність в адміністрації цих земель. Чому отже не звернути ці землі тим, кому вони належать і чому не шукати відшкодування за них у німецькій Східній Прусії за шкоду, яку Гітлер наніс польському народови?" У кінцевих заввагах сказано: „Майбутнє Польщі звязане з майбутністю Росії і польський нарід признає цей факт".

Росія станула твердо проти федерації малих держав

ЗА ОДНОГО ҐЕШТАПОВЦЯ НІМЦІ ВИБИЛИ ПЯТЬ ТИСЯЧ ЖИДІВ.

ЛОНДОН, (ОНА). — В однім польськім місточку коло Грубішева німці розстріляли пять тисяч жидів за те, що жид вбив одного німецького ґештаповця, який знущався над його матірю. Свідки оповідають, що такої страшної різні, яку німці робили в жидівській дільниці, ще світ не бачив.

Другу подібну різню, німці робили в Грубішеві. Одного ранку в червні, поліція казала жидам вибиратися на майдан, бо будуть роздавати дозволи на сталий побут. Батьки вибралися на майдан з родинами і, поставивши в ряди, чекали на поліцію. Мами тішилися, що нарешті найшлася така націстська поліція, що дозволить жити в місті разом з іншими людьми. Коло полудня зявився комісар поліції і сказав, аби жиди розділилися — молодь на одну сторону, старші на другу. Люди зауважили, що тут щось злє і почали плакати. Поліція втихомирювала їх і говорила, що їм нічого злого не буде, але як на майдан прибув цілий відділ міліціянтів, то німці заїали троком і забирали старців на цвинтар. Там їх стріляли і закопували в одну спільну могилу. Робили так зручно, що в однім дни вибили все старше жидівське населення і малих дітей. Здорових хлопців і дівчат замкнули в тюрмі і на другий день забрали в концентраційний табор. Там молодь мала піддатися лікарським оглядинам і її німці висилали на примусову працю. Таким чином в Грубішеві сьогодні нема ні одної жидівської родини. Жидівське майно німці сконфіскували і роздали німецьким родинам, рухоме розікрали націстські міліціянти. Члени польських підземних орґанізацій в Грубішеві мають список ґештаповців і поліцейських, які виконували морд.

ЧЕРВОНА АРМІЯ ЗАХОПИЛА КОРОСТЕНЬ І РІЧИЦЮ.

ЛОНДОН. — Маршал Сталін подав у своїм надзвичайнім комунікаті, що червона армія захопила Коростень, важний комунікаційний узол у північній Україні, перетинаючи в цей спосіб залізницю з Ленінґраду в Одесу, та Річицю, на захід від Гомеля. Сталін приказав віддати на честь цих перемог 124 гарматні вистріли.

МОСКВА. — Урядовий орган „Ізвестія" виступив з передовицею, в котрій розкрив, що совєтський комісар заграничних справ Молотов виразно виступив проти пляну творення федерації малих европейських держав як проти пляну творення так званого санітарного кордону проти совєтського союзу.

Совєтський уряд допускає можливість створення федерації европейських держав доперва як малі держави утвердяться.

Стаття протестує теж проти думки, що сателіти Німеччини малосяб трактувати на рівні з іншими державами; цим способом вони будуть пробувати уникнути кари.

БРИТАНІЯ ГОДИТЬСЯ НА РОСІЙСЬКЕ СТАНОВИЩЕ?

ЛОНДОН. — „Асосіейтид Прес" припускає на основі голосів британських дипльоматів і урядників, що британський уряд погоджується зо становищем совєтського союзу щодо федерації малих европейських держав. Британія щоправда дала свого часу свою апробату на чесько-польську та грецько-югославську згоду, але відтак відмовила їм своєї піддержки, коли Росія зазначила свою опозицію проти тих угод.

СПОДІВАЮТЬСЯ СКОРОГО ПРИСТУПЛЕННЯ ТУРЕЧЧИНИ ДО АЛІЯНТІВ.

АНКАРА. — Тут множаться показчики, що Туреччина незадовго покине невтральність та приступить до війни по стороні Обєднаних Держав. Офіціяльна ґазета уряду вже робила подібні натяки.

НІМЦІ ГРАБУЮТЬ СХІДНУ ГАЛИЧИНУ.

ЛОНДОН, (ОНА). — Польські державні кола в Лондоні мають вістку, що німці опускають „кресі" і, що вже вивезли з Східної Галичини сотні ваґонів награбованого майна. Польські підземні орґанізації саботують залізниці і стараються гальмувати евакуацію німецьких купців, кольоністів і ранених німецьких вояків, яких окупаційна влада перевозить на Захід.

Провідники підземного руху в Польщі повідомляють, що німці вивозять з Галичини худобу, збіжже, бараболі, молочні вироби і сало. Спеціяльні грабункові відділи ходять село від села і забирають в людей все, що їм вдасться. А чого не можуть забрати, те нищать.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Краєва кампанія воєнного фонду

Ґен. Осборн, директор Моральної Служби Армії, говорив оноді на відкриттю міської кампанії за фондами для Воєнного Фонду в Ню Йорку:

„Коли прийде перемиря, в краю буде велика радість. Війна скінчилася. Ми будемо думати: тепер ми можемо почати жити наново своїм життям. Але так не буде. Ще на довго так не буде. Вернувшися домів, наші вояки будуть нам чужими. Вони будуть поражені, які ми їм чужі. Вони не будуть могти переказати нам своїми словами думки, які ворушили ними через два роки або більше. Між нами й ними буде велика пропасть, понад яку важко буде покласти міст".

Щоби цього доконати, ґенерал радив навязати тепер, ще підчас війни, звязки між цивільним населенням краю й вояки поза морем, обєднуючи свої досвіди й їх досвіди в спільну ціль, яка стала би взірцем для Злучених Держав на протяг цілого покоління. Зогляду на становище Злучених Держав у світі, цей взорець життя, який ми тут встановимо, буде по війні мати вплив на решту світа. Він може рішити про мир у світі за кількадесять літ від тепер.

Такими словами закликав чоловік, котрий знає докладно й життя цивільної людини й життя американського вояка, до жертв для Краєвого Воєнного Фонду. На цьому самому відкриттю промовляли теж визначні церковні провідники, наприклад нюйорський католицький архиепископ Спелмен; визначні робітничі провідники, як Ґрін з Американської Федерації Праці та Морей з Конгресу Промислових Організацій, місцеві урядники, як посадник Ля Ґвардія, й інші. Всі вони закликали населення до жертв на цю знеслу й благородну ціль. Не можуть остатися осторонь цеї акції американці українського роду.

Слово остороги

Здається, що нікому не підходило так, як републиканському провідникови Венделови Л. Вилкі підняти голос з домаганням певних коректив до Московської Декларації, бо між людьми, які торували дорогу Корделови Голови до Москви, визначне місце займає власне Вендел А. Вилкі. Через те певно його голос зробить не враження злосливого критика з партії опозиції, а враження доброзичливого приятеля.

Сказав він на адресу московської конференції цілу низку завваг. Звертав він з одного боку увагу на брак економічного порозуміння, а з другого боку на потребу вляти в неї основні моральні й духові вартости.

Замітки його адресовані не на адресу ворогів, а на адресу трьох, зглядно чотирьох, державних потуг, що підписали московську декларацію. Є вони закликом до демократизації відносин між ними, до демократизації відносин між великими й малими державами, а далі демократизації відносин кожної держави до підлеглих їй країв. Є це й рівночасно заклик до всіх держав трактувати людей не як худобу, а як людські істоти. Тим усім, що їм такі речі могли би видатися недосяжною мрією, Вилкі відповідає: а чи ще рік тому не виглядало порозуміння потуг у Москві недосяжною мрією?

НІМЕЦЬКА АДМІНІСТРАЦІЯ ОПУСКАЄ ГАЛИЧИНУ.

БЕРН, Швайцарія, (ОНА). — З Стокгольму надійшла вістка, що німецька цивільна адміністрація в Східній Галичині палить документи, звиває свою діяльність і забирається дальше на Захід. Кажуть, що німці вивозять з собою все, що можуть забрати. Грабують громадські інституції, здіймають церковні дзвони, забирають чаші з костелів і нищуть в містах водопроводи. Підземні польські організації видали заклик, щоби місцеві люди старалися не допустити до винищування й грабування польського майна, а як не всилі цьому запобігти, то повинні уважати хто саме його краде. Обєднані Держави вже давно заявили, що німці будуть примушені віддати покрадене в окупованих краях майно.

Окупаційна німецька влада видала до німецьких кольоністів зазив, в якім радить їм вибиратися в Західну Галичину,алекаже щоби вони не надіялисьвідуряду великої помочі, в перевезенні на Захід рільничого знаряддя. Зогляду на те, що залізниці є під контролею військової команди і, що ними перевозять військо та воєнні матеріяли, окупаційна влада радить кольоністам вивозити свої здобутки кіньми і волами. Вона повчає своїх людей, аби не їхали гостинцями тільки бічними дорогами, бо гостинці призначено для вжитку військових властей.

ПОЛЬСЬКИЙ СВЯЩЕНИК ПРОТИ ПРИЛУЧЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ ДО ПОЛЬЩІ.

ШІКАҐО, (ОНА). — Промовляючи на зібрані ліберальних поляків, католицький польський священик Станіслав Орлеманьскі сказав, що „претенсії польського уряду в Лондоні до білоруських й українських земель є недорічні. Ці землі завше приносили Польщі клопіт. Контролюючи українські і білоруські території, польський уряд показав, що він не умів ними правити. А як так, то чому не віддати ті землі тим до кого вони належать?"

Священик Орлеманьскі є тої думки, що Польща лиш тоді буде сильною державою, як зречеться претенсій панувати над чужими землями на Сході, а замісць того забере під свою контролю Східну Прусію. Посунувши свої границі замісць сходу на захід, Польща дісталаб доступ до Балтійського моря і визбулась непорозумінь з Совєтським Союзом, казав священик Орлеманьскі.

ДЛЯ ПОБІДИ КУПУЙТЕ БОНДИ

ТРАКТУВАННЯ ПОЛЬСЬКИХ ПОЛІТИЧНИХ ВЯЗНІВ У ВАРШАВІ.

ЛОНДОН, (ОНА). — Німці годують польських вязнів у Варшаві самою капустою і буряками. Роблять це нарочно, аби таким способом спричинити передчасну смерть. Дають політичним вязням їсти лиш раз на день. В тюрмах панують страшні відносини і вязні вмирають таким великим числом, що тюремна служба не може начас ховати трупів.